१

ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः॥ ॐ मातापितृभ्यां जगतो नमो वामार्धजानये। सद्यो दक्षिणदृक्पातसंकुचद्वामदृष्टये १ अन्त-
रायतिमिरोपशान्तये शान्तपावनमचिन्त्यवैभवम् तं नरं वपुषि कुञ्जरं मुखे मन्महे किमपि तुन्दिलं महः २ शरणं करवाणि शर्मदं ते
चरणं वाणि चराचरोपजीव्यं करुणामसृणैः कटाक्षपातैः कुरु मामम्ब कृतार्थसार्थवाहं ३ इहान्वयमुखेनैव सर्वं व्याख्यायते मया नामू-
लं लिख्यते किंचिन्नानपेक्षितमुच्यते ४ अथेमामपास्य कालिदासः कुमारसंभवकाव्यं चिकीर्षुः ... मिति शास्त्रात् काव्यादौ वस्तुनिर्देशं कुर्वन् कथामुपक्षिपति अस्त्युत्तरस्यां दिशीति उत्तरस्यां दिशि ... तत्र
पार्वतीजननादि ... वर्णयितुं हिमवन्तं वर्णयति

अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा हिमालयो नाम नगाधिराजः पूर्वापरौ तोयनिधी वगाह्य स्थितः पृथिव्या इव मानदण्डः १

हिमालयो नाम हिमालय इति प्रसिद्धः अधिको राजा अधिराजः ... नगानामधिराजो न-
गाधिराजो ... पूर्वापरौ ... तोयनिधी ... पृथिव्या ... मानदण्ड इव स्थितः ...
... उक्तं च ... पूर्वपश्चिमसमुद्रावगाह्य स्थित इत्यर्थः ... पूर्वपश्चिमसमुद्रौ ...
... अत्र ... उपमालंकारः ...
... अस्मिन्सर्गे ... किंचिदुपरि ...
... उपेन्द्रवज्रा ... इति लक्षणात् ...

१

हि०२ श्रा

एदेयदीयां पुष्पमातयमा: १३त. [illegible] नाद्विवर्णोऽथति [illegible] सर्वेशेलेति सर्वेच

[illegible] पूर्वकालिक [illegible] समानाधिकरणेनेतिसमास [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

यस्य सर्वेशो [illegible] ॥ २॥ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ प्र

कु॰ टी
२

अथ स्वस्मादि ति प्रश्नय । कारणं अन्तत्वका मध्ये [illegible] लानां [illegible] मध्य [illegible] ममा [illegible] मित्यपि [illegible] १४
स्वभावे सौभाग्य [illegible] ति [illegible] पूर्वपरस्येति [illegible] परह [illegible] तदिन्दुमती [illegible] विनता [illegible] एकोशे [illegible]
[illegible] मिथामेव [illegible] किं [illegible] अन्तर्भावन्यूनार्थं नहि [illegible] भाव [illegible]
[illegible] पाणि [illegible] भावे [illegible] मरण [illegible] विभाव [illegible]
[illegible] त्वा [illegible] ३ [illegible] मिति किं
[illegible] कार्ये । [illegible] लीलालङ्कारणेति [illegible] विपरीतविन्यास । [illegible]

अनङ्गस्य [illegible] सौभाग्य [illegible] किं [illegible] ३
[illegible] विभ्रम [illegible] ४

[illegible] रात्रिरित्या [illegible] संध्या [illegible]
[illegible] इति भाव । [illegible] रोप्यते [illegible]
[illegible] सन्ध्या [illegible] मितां [illegible] १६ [illegible] ५
[illegible] धातुसाम्य निर्व [illegible]
[illegible] संध्या [illegible] सन्ध्या [illegible]
[illegible] जातिवाचितया [illegible] त्वा । [illegible] मितिम [illegible] सिद्ध [illegible] यो [illegible] । पिशाचो [illegible]

२

हिमवतोऽभिदं येषामयस्तमरः आमेखलाभ्यभ्रामेखलानितंबपर्यंतमसंचरतां व्रजतां घनानां मेघानां छायां अनातपं सानुगतां शिखरगतां निषेव्य सेवित्वा उद्वेजिताः [illegible] समानानां मेघानामिति [illegible] आवृत्तिः [illegible] मिति [illegible] वृष्टिभिः [illegible] अतिमूर्तवर्षं [illegible] मिहवृष्टिभिः [illegible] कथिताः [illegible] दिग्दर्शनात्सिद्धाः [illegible] शृंगाणि [illegible] आतपवन्ति [illegible] सिद्धाः [illegible] नेरर्कः [illegible] इत्यादि [illegible] ॥ ५ ॥

आमेखलं संचरतां घनानां छायामधः सानुगतां निषेव्य उद्वेजिता वृष्टिभिराश्रयन्ते शृंगाणि यस्यातपवन्ति सिद्धाः ॥ ५ ॥
पदं तुषारस्रुतिधौतरक्तं यस्मिन्नदृष्ट्वापि हतद्विपानां विदन्ति मार्गं नखरंध्रमुक्तैर्मुक्ताफलैः केसरिणां किराताः ॥ ६ ॥

यस्मिन् [illegible] किराता मार्गं [illegible] जानन्ति [illegible] मुक्ताफलैः [illegible] तिभाव [illegible] भवनेषु [illegible] मुक्ताफलानि [illegible] अमरः [illegible] विद्युदास्त्वका मित्यमरः [illegible] निरोधः [illegible] विद्याधरसुंदरीणां [illegible] चित्रिलेखा [illegible] उपयोग उपकार [illegible]

येहीलइत्याशयः २ व पृथेति योहिथाद्रि. दरीगुहाभिमुखं तस्याद्रुपेनोत्पन्नेन स्थानखीपसर्गेइतिकः प्रत्यय समीरेणा
नेयापुनाकीचकावेणवविशेषा नेदाथ कीचकालोस्युरोसनत्पविलोड्डताइत्यमरः तैथारे भ्रमाणान् छिद्रप्रदेशान् पूर
यन् धमयन् वंशाकोदिशुरवचोनन्नवशःस्थायिप्रयतीति श्रहिद उड्डास्यतोदयोनिमाद्रुंगाधारे ग्रामेपागानक्रियातो
उत्कंचनादेन स्वकृमध्यमनामा मेषुग्रामो गायतिमा ध्रुवा. वसुगाधारनामान सलभ्योहियोनिभिरिति किंनरसंगे मा
गायकानानानोमा मस्खरतरश्चहंकोराग. स्थितिन्द्र हृप्यी [illegible] रशा चनाम्नाथेशवाउसाध्य प्राधानभूत स्वरवि
न्यरलाचराधातुरमेव बनसूयेत्यच: कुंजरचेलुणीहिता अतविविद्याधात्पुरीरागमनगलेरवकियथोपयोगः ॥ ७ ॥
ध पृथक्कीचकाधुभागान्दरीमुखोत्पन्नसमीरेणेन उड्डास्यताभिक्षुतिकिंकरीणांगानप्रसाधिवनिवोधनतु ॥ ८ ॥
शेष नानसंवनरोमसइतिश्रवणिनगुरु गायंतोपयस्वंगलेमनसस्वरतानवेत भारत तत्परानश्रीललतानप्रसाधितं वेशेनेन
याशिफमदपगलुंभिक्षुभिवेसुनीस्याचदरीमुखोत्पनत्यकदेशाचंगीभ्रपकोजीविभागाश्चमुग्धसाधपत्वाज्ञानप्रय गुरुस्थः ४
नस्पथत्रासघनानिप्रशादवयवतिशूपशागम्यते तेरे कदेशचंद्रीगम्यते चाद्रायचिनः पुंसोनिरुपलायछ्रद्र निरि
क्षिकिमद्राक्षिसिलंचहुमा ८ कमोत्क्षेति यत्रहिमाद्रौकरिभिः कपोलकंडू गंडस्थलकराटूविनेतुं पनेतुमुपनेतुं विध
रितानां धर्षिमान्नांसरलद्रुमाणांमीदूयदाह विशेषाधारनासंवधिसतानिकरिकपोलकाषसृतानितीरांसिंयेच्यातेषां ३

भागलताश्चाहे तुलाप्रस्तलउत्वल्लोगधः सान्तूनीसुरभीकरोति सुगंधीकरोति एतेनगजाफलत्वंगम्यते तथागजायुर्वेदेहिमव हिध्यमलवागाआकां यत्रयास भाइति ॥ वनेचरेति यत्रहिमाद्रौ भजन्मादृषेक दर्थपञ्जरहाहिंसामुत्तंगेसुनिषक्ता सक्ताद्वामा सोथालाला । ॐ अधुयत्लग्भो तीर्थि वनितानाम सयोवनितासरम्य रात्राह - सखिभष्छ चुइतिर चलासारमराइत्यर्थ - वने चरंतीतिवनेचराः किराताः - चरेष्टइति टप्रत्ययः - तत्पुरुषेकृतिबहुलम् इत्यलुक् तेषां पुरुषाणां स्त्रीजनेन लपूराःअनेयतैलसेका इत्यर्थः सुरतप्रदीपाभवन्ति अत्रौषधीषु रोपणाराज्यअङ्कतोपयोगित्वं प्रदीपेषु तैलपूरतोपयोगान् परिमालंकारः तदुक्तं श्री ते प्यमाराणस्वप्रकृतोपयोगित्वेपरिमइति तथा अत्रैकामशतिलपूरग निषेधादकारणकार्योत्पत्तिलक्षणाविभावनाचेत्युभयसंसृष्टिः।

कपोलकंडूकरिभिर्विनेतुं विघट्टितानां सरलद्रुमाणां यत्रस्रुतक्षीरतया समीरः सानूनि गंधैः सुरभीकरोति ॥ ९ ॥ ॥

वनेचराणां वनितासखानां दरीगृहोत्सगनिषक्तभासः भवंतियत्रौषधयोरजन्यामतैलपूराः सुरतप्रदीपाः ॥ १ ॥

टि १ उद्वेजितेति यत्र हिमाद्रौ शिलीभूतं घनीभूतयस्मिन् ख्यातयाजाड्यजलीनायाः सीना भागान्प्रदेशान्

उद्वेजन्त्यपि अतिशैत्यात्क्लेशयन्त्यपि मार्गे श्रोणयश्च पयोधराश्च श्रोणिपयोधरं भाराय गता दिक चन्द्रानं दु

दुर्वहेत्यश्रोणिपयोधरभाराभ्यां पीडिताः भ्याद्य पूर्वाद्द छूते रू उपमर्गाद्दतिधातादिर्मिवद्धि अश्वानामुखमिव मुखानियासाना अश्वमुखस्य किन्नर्यः उष्ट्रमुखवत्सार्थास्यात् किन्नरः किंपुरुष अम्बरं गंधर्वसौ युवित्यमरः मंदां मंदगतिं न भिंदंति मान्यमंतीत्यर्थः पादन्यासयोग्ये पि मार्गे दुर्वहश्रोणिपयोधरभारभंगुरमरीरत्वमप्रीतिचछ्रवं तुरा तेइत्रितिभाव॰ ११ दिवाकरेति योहिमाद्रिदिवादिवसे भीतं भयाविष्टमिव उलूकमिवेति अवनिः गुहासु लीनम

उच्चैः स्वंगुलिपार्श्विभागान्मार्गेष्वपीत्यर्थः तदिदिपद्म नदुचेत् श्रोणिपयोधराभ्यां भिदंतिमेदुगतिमश्वमुख्यः ११
दिवाकराद्रक्षति यो गुहासु लीनं दिवा भीतमिवान्धकारं क्षुद्रेऽपि नूनं शरणं प्रपन्ने ममत्वमुच्चैःशिरसां सतीव ॥ १२ ॥

धकारं ध्वान्तं दिवादि संकरोतीति दिवाकराद्दिनकरात् सूर्यादिति भीत्यादिनाद्य प्रत्ययः भीतार्थानां भयहेतुरित्यादान त्वात्पंचमी रक्षतित्रायते न तु रुद्रमिरजलाकमाहं भित्रापाश्यादाह शुद्रे इति उच्चैः शिरसामुन्नतानां शरणं प्रपन्ने सु द्रेनीचेपि ममत्वं भगवान्नत्वममं तं मम भायमित्यभिमानं प्रसीतिति क्षोभ नूनं मंगलार्थशब्दी प्रतिरूपकाद्व्ययात्तव प्रत्ययः स्वीया सान्यासलंकारः १२ लांगूलेति चमर्यो मृगविशेषा इति लांगूलविक्षेप॰ पुच्छमन्त्रीलोम ४
मः ?

लांगुलं वालहस्तश्च वालधिरित्यमरः । तेषां विक्षेपैर्धूननैर्विसर्पिणी या विसृमरा शोभा । कान्तयो येषां तैः अङ्गमरीचयश्चन्द्रगौरा
गिरिशुभ्राणि चैः उपमानानि सामान्यवचनैरिति समासः । बालव्यजनैश्चामरैः यस्य हिमाद्रेर्गिरिराजशब्दं गिरिराज संज्ञाम ५
अर्थयुक्तं अभिधेयवन्तं कुर्वन्ति राजा लोके हि छत्रचामरादिचिह्नितो भवति । १३ यत्रांशुकेति यत्र हिमाद्रौ अंशुकाक्षेपे
णवस्त्रापहरणेन विलज्जितानां किंपुरुषाङ्गनानां किंनरस्त्रीणां यदृच्छया दैवगत्या दरीगृहद्वारेषु विलम्बिबिम्बा लम्ब

लांगूलविक्षेपविसर्पिशोभैरितस्ततश्चन्द्रमरीचिगौरैः । यस्यार्थयुक्तं गिरिराजशब्दं कुर्वन्ति बालव्यजनैश्चमर्यः ॥१३॥
यत्रांशुकाक्षेपविलज्जितानां यदृच्छया किंपुरुषाङ्गनानां । दरीगृहद्वारविलम्बिबिम्बास्तिरस्करिण्यो जलदा भवन्ति ॥१४॥

नर्हिता । जलदा मेघास्तिरस्करिण्यो जवनिका भवन्ति । प्रतिसीरा जवनिका स्यात्तिरस्करिणी च सा इत्यमरः । तिरस्करिण्यो मि
सन्त्वमलदेहावयवा शश्वित्तिरस्करिणीत्वसम्भावना परिणामालंकारः १४ भागीरथीति भागीरथीशीकरा
णिर्झराणां गङ्गाप्रवाहप्रतिकणानां कर्मणि षष्ठी । वोढा प्रापकः । वहतेस्तृच् मुहुः पुनः पुनः सद्यो वा कम्पितदेवदारुश्च
राद्धोऽर्थस्यान्मुहुः पदमित्यमरः कम्पिताः देवदारवो धूनिता देवदारुद्रुमा भिन्नाश्चेति भिन्नशिखण्डिबर्हो निशितशीतलाधना

र्थ किरातकाटिसद्धानिभिन्नसत्रयोक्तः अमेरागविशेषसंयेलशैत्यमांद्यं सेभ्याखुकानिअस्याहिमोदुर्जोयुर्थेद्यपु स्र
न्विस्मृतैर्मागिसम्भ्रौः आंतेरितिभाव अचिरमागिरम्भोगितत्किन्यमर किरातैराख्यते २० सर्पार्थमिति सप्ता
श्वैकस्वयस्वसमर्थमः दिनर्कस्येसमायाभिरिमसा स तेषां हरोर खचितेभ्यो नूनेभ्यो विशेषाशयवशिथ्यानि
रोषोप्रधानेन लोकस्वेत्रिधुन्यग्रोपयुक्त तदित्किशाय कर्मणियत्प्रत्यय. अनेन पद्मानां साप. सम्यक्चित यस्य

भागीरथीनिर्झरशीकराणां वोढा मुहुः कम्पितदेवदारुः। यद्वायुरन्विष्टमृगैः किरातैरासेव्यते भिन्नशिखण्डिबर्हः॥ २० सप्तर्षिहस्तावचितावशेषाण्यधो विवस्वान्परिवर्तमानः। पद्मानि यस्याग्रसरोरुहाणि प्रबोधयत्यूर्ध्वमुखैर्मयूखैः॥ २१

हिमाद्रे सरःसी सिरुहाणि द्वयपत्काः कमलाशयः स्वोद्धर्वपरिसराणि तेषु कमलानि भुक्ताणि पद्मानि स्वधः परिवर्त
मानोभ्रमन्विवस्वान्सूर्यः मुखैर्मयूखैः अधोधयति विकासयति न कदाचिदर्थाघमुखैः ऋतिमाद्रेः उच्चस्व
त्वप्रभ्रमेरितिभावः सप्तर्षिकरलब्धपुष्पाश्च्योतितिमिका सप्तर्षिश्चापि गिरिरोहति स्वर्य्युक्तं २१ यज्ञांगे
ति यज्ञसामग्रायसाधनानां सोमलताद्दीनां योनित्वमुत्पत्तिस्थानं वलोक्यंच यज्ञसाधनत्वस्येति मत्वा

चलेश्वर इति धरिश्रीघ्ररणसमं भूधरणयोग्यं मारं वलभमारोवलोश्चिरं शं चेत्पमर. अयं सम्राज्ञा प्रजापतिः स्वधर्मेण कृ
कृतोऽयमवस्थितो यज्ञभागोऽथ स्मिन्नन्ततयोक्तं सोमस्य राज कुलस्य सिद्धो सिद्धः कुमाराधिपिः मवद्वो हस्तीति स्व. मेरोर्निभाग
शिखानामधिपत्यमधिपतिस्सम स्यम पुरोहितादिभ्यो यागितियक्षस्य अन्वीतिश्च नरहृ इति स्पर्धं उक्तं च ब्रह्माण्डे शैरे
त्यानाहिमवच्छ्वनदीनामथ पागरंगधर्वोरगणमधिपतिं चक्रे चित्ररथं मध्ये ॥ २ समानेसीति कुलके मेरा स्यता मेरु

यथायमपोनिद्यमयं व्यवस्यकां प्रतिज्ञिधिराट् मेव प्रजापतिकृत्स्नमयं सभागं शैलाधिपत्ये समयामभिषिक्तः ॥ २१ ॥
समानसोमेन हस्तविम्रगकस्याकुलस्यास्मिसमयेस्थितत्रं मेरुं मुनीनां मानमीशामात्मसु रूपं शैरमिलोपये मे २२
मथि मथि

स्यवः यंधुसंपन्नइतिभाव स्थितिस्त मर्यादाभिः श्रुत. सुपर्वरनेनस्वं अतेसोहिमवान् अपिस्नगामानसोसं कल्पअन्या
मुनीनामपिमातृत्तीर्थं योग्यस्तवादाभ्यां पूज्यामित्यर्थः उक्तं च विष्णुपुराणे तेभ्य सुमाभुला पद्मे मेना नैतारिशगीत
या हेतुभ्रमस्यादि स्योयोगस्योगाधुभौहितत्विश्वात्मानुरूपां कु. गलशीलसौंदर्याद्विभि सदृशीमेनामेनकारिथीं कुरु
स्थितयेऽतिशोधिविनाशाक्रियेरागयेमधोरनीतजान उपाद्यभ स्वकरणेइत्यात्मनेपद नेयानुमामसीके स्वामिना

नामक्रकानिरे पत्नीकिंवदंतीश्रमा। पुंभोमेनाक उच्यते इति शब्दार्णवपुराणः २८ कैलक्रमेति अथ कालक्रमेणाणूना
कालेनेत्यर्थः तयोर्मेनाहिवयतो स्वरूपयोग्येपि सोदर्य्यागुणो अथवा रूपतेनेनेति रूपं ज्ञानं तद्योग्ये शास्त्रानुसा
रिणीत्यर्थः सुरतप्रसंगे सुरत कर्मणि प्रवृत्ते सति मनोहरं यौवनं उद्देश्यत्याभूधरराजपत्न्या मेनायागर्भो भवत २९
सुरतप्रसंगेति सामेनानामाय [illegible] श्रीं भावः प्रभोनिधिचं दूसरत्य हृतं मेजिकं सस्यं

कालक्रमेणाथ तयोः प्रवृत्ते स्वरूपयोग्ये सुरत-प्रसंगे मनोहरयौवनमुद्वहंत्या गर्भो भवद्भूधरराजपत्न्याः॥१९॥
असूत सानागवधूपभोग्यं मैनाकमंभोनिधिवद्धसख्यं क्रुद्धेपि पक्षच्छिदि वृत्रशत्रावयेदनाज्ञं कुलिशक्षतानां २०

कर्तभि [illegible] सरसमसूत सूतवधि [illegible] पक्षाछिदिपक्षछेत्तरि [illegible] शत्रो शक्रे क्रुद्धे कुपितेसति कुर
लिशदा नामा वज्रप्रहाराणां संबंधेन्या वेदनां मानातीति वेदनाज्ञ अनानुपसर्गे कः उपपदमिति इति समास
नभवतीति अवेदनाज्ञं कुलिशक्षतवेदनामनभिज्ञमित्यर्थः सापेक्षत्वेगमकत्वात्समासः पक्षछेदेप्रवृत्त
शुआरणयशरणागतमनमेनयोः सख्यमिति भावः सर्वे पर्वतपक्षछेदः स्वपतनुछिन्नापक्ष [illegible]मेनाकसोत्क
६०

पिता दक्षः पूर्वजन्मनि भवोद्दिशिति सार्थकं नैमाक स्वनर्थयते । यस्याः सुनुर्भिकुर्वातानापि विज्ञायते नापिता मोमयके भतां आज पु
त्रिकाधर्मेसंकल्पयति अथावस्कापरिणयनं निषेधास्यान्यथा स्मृतीर्निदर्शितं इतिवर्णयन्ति २० अथावमानेनेति अथ मे
नाकजन्मनि इत्यर्थः दक्षस्य कन्या पूर्वपत्नी भवस्य हरस्य पूर्वपत्नी पूर्वभार्या सती पतिव्रता साध्वी सती नाम अपि सती पितुर्दक्षस्य
कर्तृ हरिः अपमानेन अवमानेन प्रयुक्ता प्रेरिता योगेन योगमार्गेण विसृष्टदेहा त्यक्तशरीरा सती जन्मने पुनः उत्पत्तये शैलवधूं

अथावमानेन पितुः प्रयुक्ता दक्षस्य कन्या भवपूर्वपत्नी सती सती योगविसृष्टदेहा तां जन्मने शैलवधूं प्रपेदे ॥ २१ ॥
सा भूधराणामधिपेन तस्यां समाधिमत्यामुदपादि भव्या सम्यक्प्रयोगादपरिक्षतायां नीताविवोत्साहगुणेन सम्पत् २२

प्रपेदे अवशुपरेवीर स्वाधीनत्कू नाम पत्नी अस्याम् मातापितरं च पूज्यतया शान्त्या पुत्रस्य सर्वेषां योगाभ्यासादीक्षितकर
पालनादीरिति २१ साभूधरेति भव्या कल्याणी सा भूधराणामधिपेन हिमवता समाधिमत्यां नियमवत्यां तस्यां मेनका
यां सम्यक्प्रयोगात् साध्वी चरणाद् गौर परिक्षता यानीनीतौ उत्साहगुणेन उत्साहशक्त्या कर्मा संपदि वोपपादि उत्पादिता पञ्च
ति सर्वत्र कर्मयक्रमेति लुङ् चिण्भावकर्मणोरिति चिण् प्रत्ययः चिणो लुगिति लुक् २२ अमर्त्येति असन्नामिमे लाखि

कुंटी

पयतम असहारिक पांशुविधिक्रार जोवि नाचानायस्मितन्न श्रयोत्कं शत्वत्न नालवतस्याब [illegible] मिवाविप्रिम [illegible]
[illegible] तिशीला: स्थालसहसारथ । ध्येसभासित्यादिनावर चसमय: जग
म्बतेभ शववतिइतिअंगभहि मती यं [illegible] नुष्मारथ । गमेयेड लात्य चा [illegible] स्थानरा [illegible] अंगमा [illegible] स्था वा जग मार्गे धा
तुथानांभ [illegible] रीविलां सुखाय अर्गशध वभ्य २३ तयेति स्फुरत्नाभामरउत्स्या भयाउधि श्रा सविविजन यिन्नीस्व

असजदिकपाशुविविक्र गार्तशंखस्वनानंतरपुष्पवृष्टि: शरीरिलां स्यावरजंगमानां सुखायतजन्मनिरसवभूव २३
तयादुंदुभीसुतान अनिशी स्फुरत्नामा मराउत्स्या च का से देदूयेभ भिनवमेघ शङ्काउद्धिन्नयाशल सलाकयेव ॥ २४

रनिसुंखी वादिभाउयाराभ: [illegible] ड: पानभ विभिवि दुरभि: मविद्दे विदे ३ विइत्स्याभिरत्नगरोधसु काकलाल
सीमांतमेणकस्याकु रोभमिदि विबुधि: नवमेघशङ्काउद्धिन्नयारभस सलाकपाइस रत्नाकुलो यमुना च का हि २५
दिनेति [illegible] घोययाभाल थोर पाउस्य गौ गुणोत्कर्षा पार्थ: प्रभृति सेम्प्र [illegible] दिने दिने प्रति दिनं मि [illegible] वी [illegible]
योतितिश्री सार्याद्विहक्ति । परिवर्द्ध भाना उभमत्रसमानमेतत साधालाचक्र मसउयं चांद्रमसीलेखेव नलावण्यमं

मात्र कान्ति विशेष वसुरात्र शृङ्गाप वेषु सुधायाधारभुत्वमिवारधाथलिभातिधरे कुसुमसुगन्धमिहात्मने इति भूः
वालविशेषान्वयपात् विशेषावयवेन्यकारादि पुष्पलमतायांज्योत्स्नायामंधीतरां मधुमदोत्सेषधंतानि ज्योत्स्नावराणि
ज्योत्स्नालयायांमीहितानि उपाधसानि सन्ध्या नीतिवान्ना सन्ध्या. कला कलान्तराणि इव मधुपेतिसमासः स्वाभाविकान्
लादर्थेश्रीलहिं [illegible] भवनाधिशास्त्र. पुष्पे मधु [illegible] वती सेयमनेक वशा [illegible] इदं धाम

दिशि दिशि मापरिषदे मानालयोदयायां [illegible] पुष्पो वसन्तावरायमया [illegible] ज्योत्स्नान्तराणी [illegible] राशि २०
मोवार्धमीत्यभिजने नन्नान्ना वधुप्रियावधुजनो गुरुश्च उमेतिनामाप्तपरोनिषिद्धा पश्चादुमाख्यां सुमुखीजगाम ।। २६ ।।

धेमे वेदार्थे. [illegible] पुष्पमोधेते [illegible] वान्ना वान्नार्थेय माद्रि धेति २५ लोधार्जतीति बंधुप्रियो [illegible] वालामधुक
न. पितृद्दि अभिजना दुग्मनेन अभिजनेनापितआदि पूर्वबंधुसबंधोपाधिकेजेमर्थ. श्रुतना पूर्वेषांबाहित्वि काशिकायां
नाम्ना पर्वतस्यात्मपत्नी पार्वती तस्यापत्यमित्यण् इत्यथ इतिनुमाम आहु नयानं कूवरलिङ्गं पर्वतमस्यबोधाभिनावे
लीनामजगोमेत्यर्थ. पश्चादभिजनन्नाम [illegible] मताम्नानन्न्या उ [illegible] तिसंबोधनेउ [illegible] पार्श्वपूरणाय

कु॰ टी॰

निगराध्यास्यां विमाशङ्को निवारयेत् इमेति अपि वल्ले भाप्रुधीत्येवं इयेरगतयसतपश्चद्योत. वारसमर्थानामी सिलइत्या पादानत्वात्पञ्चमी निसिद्धा वारितासती मुमुरलीसाद्या त्वा उमेत्पास्यांनामधेयं उमास्यां जगाम २६ महीभृतोलिंग पुत्राश्चदुहितरश्च पुत्रश्चाञ्च पुत्रौ स्वसृ दुहितृभ्यामित्येकशेषः तस्य संततिः पुत्रजाव भूभृयिंमन्तु पुत्रस्य पुत्रयतो पित्रस्य पत्यस्यापीत्यर्थः. महीभृतोऽहिमाद्रेर्दृष्ट्वि मन्त्र तस्मिन्नपत्येनोके अपत्यतोकयोः समेइत्यमरः. तस्यां

महीभृतः पुनवतेपि हृद्दितस्मिन्पत्येनगामतृप्तिं अनंतपुष्पस्य मधोर्हि चूतेद्विरेफमाला सविशेषसंगा २७ अभामहत्यादि शिखयेवदीपस्त्रिमार्गयेवत्रिदिवस्यमार्ग संस्कारवत्येवगिरामनीषीतयासपूतश्चविभूषितश्च २८

पापेत्यामित्यर्थः तस्मिंननगाम तृप्तिं अनंतपुष्पस्य नानाविधपुष्पस्यापि मधोर्वसंतस्य संबन्धिनी द्विरेफमालाचूतस्य विकारेऽवयवे चूते कुसुमे अवयवे च प्रारायो ... इति विकारार्थे अण्प्रत्यय स्य लुप् ... पुष्पमूले षु बहुलमिति चकारात् पुष्पविशेष. सातिशय: संगो यस्याः सातथोक्ता ... सोऽन्य योः २७ अभेति अभामहन्त्या प्रकाशाधिकया शिखयोज्वालया ... दीपइवशिखदीपयोर वयवावयविभावेन ८

यर्पदेश: अयोमार्गोयस्त्वालयाङ्किभागे यामं ताकिन्याशीनी यशोलोकस्त्विदिव: स्वर्ग: इति निरुपे च मिशाहस्य त्रि
भागवस्तूरणाद्य रती स्तिअ मतंग्रोक विधानशेयस्य अत्यर्थ इति तौरस्वामी नस्य भामाऽउसं संस्कारोऽप्याकरराज स्माप्त
द्दि नस्त्यागिराभाया भेद्वाबल्कलीजि हिताधिया श्रीतिकृते रिशिभाव मनसाई शोभमनी धीविद्यालिव धृष्टोद्रादित्या मा
नु. तथापावस्यसहिमवान् पूतः शोधितः भूषितश्च ग्र अशिरस्यागिरो उपमानात्सहत्वा नात्विशीपरगादिविधेयोथ. इथ।
मालोयमेति २८ मन्दाकिनेति सापार्वतीपालयचपसि क्रीडानां रस. स्वादोरुचिप्रापत्न क्रीडारसरसोगधरसेस्वादः इ
ले भिन्न. निर्विशां गीमभुजाने नन्वि वेशो भूतिर्योगयो विप्लव२ श्री चरीमें द्रो तुमुइति अनुमागमाभाव सखीनोमध्ये
मंदाकिनीशीकरबैदिकाभि साकङ्के किन्निभपुलिके थाथे मे मकुमंधपगासासखीना क्रीडारसभि विप्राशीक्षासेरा २९
तो हसमासा. सरदीव गो नाम होवधीनक्रमिवानभास. स्थिरापदंशतमुपदे लप्यदिरे प्राक्तनजन्मविद्या ॥ ३० ॥ शक्कार्
गतीसखी मंदाकिन्या: शीकितेखुवैदिकाभि. कंदुके क्रियया निहते. इत्तमपुनके. इति किरितिकास्यारसद्वंदिसोदभि
फ्तेस्यमरः नसायाकृ शिभिर्कनुअत्यय. मुकुरेमें २९ नाहतेति स्थिरस्थायीउपदेश. याअभवोयोय स्योलां मेधावि
नीमिस्यर्थ तापार्वतीउपदेशकाले प्राक्तनजन्मविद्या. पूर्वजन्माभ्यस्तविद्या: इत्यर्थ: पारदिगेगाहसमाहाउहस्तकरीषी
महौषधीर्लता विशेषा ख्यात्मभास: स्वदीप्त्याइवद्यपेदिरे उपमानसामर्थ्यादुपदेशमन्तरेणैवेति गम्यते ३० स्वसं।
रेतेति स्वसंभ्रम साधार्वनी अनुमारसकरासन्न इति अवतो प्रसाअमश्वासवारस्य रहितमनना सनार भे मरस्सका
रेण

विलम्बः

साधनं काम स्वव्यतिरिक्तमसंगमसम्भवं चात्स्यात् शैशवात्परं स्तनंतरंभाविभौवनप्रवेदे श्लाघ्यैवौवनेन सुवतय: प्रसाधिते सौति विकारभयते चेति भाव: स्फुजक्रिती घपादे श्वासयत् पक्षरागभावेकौ मुग्धमेवा विविभावनात्सं कार: न तु कं कारणाभावेकार्य्यस्योत्पत्ति विभावनेति अर्थमलतीयपोत्तलक्षणभावा योगत्वेनारोप मारणायोमङलमरनासुत्थयो अकृतोपयोगित्वात्स्वरिणाभ इत्मलकार: मम्नं 3१ उन्मीलितेति उन्मीलि सर्वस्फार-५

व्यसभवं संस्तमंगय देहनाम्भारसंकरणोमर स्यकामसमुस्त्व व्यतिरिक्तमत्त्ववात्स्वात्परसाधनस्य प्रपेदे 3२ उन्मीलितं क्लिक शैवलिके स्र्यों शुभिभिन्नमिवारविंदं वमतस्याश्चतुरस्रशोभि वपुर्विभक्तं नवयौवनेन 33

नवयौवनेन प्रथमयौवनेन विभक्तं अभिव्यञ्जितकानजघनादि संस्थानमित्यर्थ. तस्या: पार्वत्या: वपु: मूर्ति कया कूर्चिकया सलाकयेत्यर्थ: तूलिका कथिताले ख्यकूर्चिका तूलशब्दयोरिति विश्व: उन्मीलितं रंजनं उच्छ्वसिमित्सत्स्मुकीशेत्यितियावत् उन्मीलितसमुत्कीर्णमितिविश्व. चित्रमालेख्यमिवसूर्यास्तु भिभिन्नं विकसितं अरविंदमिव वमलोपमाधपस्य न चतुरस्रसुभा शुश्रेत्यादिना व्यवच्छत्यर्थतोनि धान: च

तुरश्रमन्यूनातिरिक्तं यथा तथा शोभते तथा च्छीलयेनेति चतुरश्रशोभि वपुर्बभूवेति शेषः चित्रार्पितन्योस्तु
लिकान्तरेणोन्मीलितस्य वपुषः उपमानं सिद्धसंयोगसौष्ठवस्य यौवनप्रादुर्भावोऽभिव्यञ्जको बभूवेति भावः ३२ अभ्य
भ्युन्नतेति सेवनिस्पन्दशाभिश्लोके सरस्याः पदादिकेशान्तवर्णनमारभते अभ्युन्नतयोरंगुष्ठनखयोः प्रभाभिर्निक्षि
नक्षिप्तवरात्रिर्भरन्या वादेतो रागमंतर्गतं लोहितरागं केशादिके रक्तोभासस्य लोहितादि क्षितिराग्मन्ते उद्गि
रंतौ वमन्ताविव निः सारयंताविवस्थितावित्यर्थः तत्कमनैरुत्थापितग्राम्यता रोधः प्रत्युत्तनुप्राणययाह इदंपि
अभ्युन्नतांगुष्ठनखप्रभाभिः निक्षेपणाद्रागमिवोद्गिरंतौ आजह्रतुस्तच्चरणौ पृथिव्यां स्थलारविंदश्रियमव्यव
स्थां ३३
पदशोभि शार्वतारि गौराङ्गि अपाश्रये श्रुतिसुन्दरमत्यन्तग्राम्यकत्ताविगाहमइति तस्याश्चरणौ तच्चरणौ पृथिव्यामव्य
वस्थायक्रमावस्थानरहितां सचारिणीमित्यर्थः स्थलारविंदश्रियमाजह्रतुः स्थलविशिष्टतराक्षिपतलोहित्यलाभ म्ल
नसाम्य इत्का यस्यास्तत्तत्त्वोपतावुन्नतांगुलस्य प्रोभिर्युद्रागत्वैक्ये निह शोभासाम्यं समतेति अत्रोपमानस्य ध
र्मस्य स्थलारविंदश्रियश्चरणयोरुपमेययोरभावादसंबंधे श्रियमिव श्रियमतिकरणात् उपमेयनिदर्शनालंकारः इति नि
दुक्तं असंभवद्धर्मयोगादुपमानोपमेययोः प्रतिबिंबक्रियागम्यायन्नसा स्यान्निदर्शना इति सारसंग्रहे असंभवत्

कु॰ टी॰
१०

सरसातिशयो ऽनुभाषितानाद्यन्मस्य मित्यनेन तस्य लारविन्दस्य स्थलसंबंधो ऽप्यसंबंधाविभावना ॥ ३३ ॥ सारसं
सिति धनुपेशलुब्धे स्वयमविद्यमानविद्योतिन्मायादिभिभावः तदेवमुनक्ति नूपुरशिञ्जितान्यादि मुखि । शिञ्जि
ने मंजुकूजितानि ... मितिरित्यर्थः । राजहंसैः सततानि ... भावितिभान । शापार्थे गीतीलाभिर्विलासैरचि
ताः ... ध्यासाशिशुमेषु ... पूजायामिति ... लीलाचिरसा ... शनैरवि
चिये ... विमीलाकिसुत्र ... कथमस्याहसगतिरितिसुत्रेण ३४ ... सुगतेऽप्यनु

सारसं हंसैरिव ... जितनिषमेषु ... धनुषो ... नूपुरसिञ्जितानि ॥ ३८ ॥
... लो ... ध्यानं ...

पूर्वभोगे ... मधुरः ... पूर्वं ... सितारी ... महाविभावना ... समासाभाव ...
२०२ न: कारकपिशेषः ... मनोगतो ... मित्रःसमासे ... स्वयमोनि ...
भातु- ... निर्मात्र ... विधा ... क्षिति भावः ... अस्माद्वेतु ...
... विशेषो ... किमितिसुत्रेण ... मनोरथा ... कार्य ... प्रथ ... नगा
... गम्य ... समस्तेनकृ ... वलयस्य ... स्यादित्यु

ताहक्षीदर्शितमावदिति भावः। आसीतिवर्तमानार्थे लिट् प्रतिरूपकं इति साकटायनः। पञ्चमलकारे लिङ् तदप्रतिरूपकमासीदिति भावः। तानियमात् ताहक् लिङ् तस्यैवमावात् किन्तु कवीनामर्थप्रमादिक प्रयोगइत्याह वामन्तु आसशाविति प्रादाने विग्ग्रहधातोरिदं लिटि रूपमित्याह यदानीमासीति विरी प्रार्थ। आसादिशीघ्रघ्नइत्यर्थः। नागेन्द्रेति नागेन्द्रशांस्तानि नारीभ्यःहस्ताकरः क्वचिदुक्तिर्गोतस्य वा तु कदलीविशेषाराजदंभादय प्रकाशितत्वात नियतशोत्पादितो लोके परिणाहितेषु तत्स्वरूपतद्रूपत्वत्प्राप्ति [illegible] [illegible] गमेहोविनाहीतिभाव। तस्या उर्वी नतुर्वीहपमानबोधोजाता अथमानक्रियाऽनर्हत्वमनु नह्न

नागेन्द्रहस्तास्त्वचि कर्कशत्वादेकान्तशैत्यात्कदलीविशेषाः। लब्ध्वापि लोके परिणाहि रूपं जातास्तदूर्वोरुपमानबाह्याः ॥१३॥

एतावता नन्वनुमेयशोभि काञ्चीगुणस्थानमनिन्दितायाः। आरोपणं यत्र गिरिशेन पश्चादनन्यनारीकमनीयमङ्कम् ॥१४॥

नीलेकार्के इत्यर्थे कार्य [illegible] मिति भाव इदं एतावतेति श्रोणिरिति तस्याः स्तनव्याप्ता तस्या काञ्चीगुणस्थानं नितम्बबिम्बं एतावता नन्वनुमेयशोभि [illegible] नुपमान शोभनं इत्यमर। शोभते इति शोभि शोभनं रूपकं शोभिनि। तत्र तस्त्वप्रत्यय अनुमेयशोभि अनुमेयशोभं यस्य तद् अनुमेयशोभि [illegible] पृथक्प्रतिपाद्य। पश्चादिति ते [illegible] विपश्चाद्रूपं श्लाघ्यमानत इत्यर्थः गिरिशो गिरौ शेते इति गिरिशः शिवः गिरिशब्दात् शीङ्प्रत्ययः। भाषायामपि क्वचिदिष्यते गिरावक्षिर्जाजेजोस्या लोमेति गिरिशः। लोमादिभ्यश्च प्रत्ययः। तेनगिरिशेन अन्यासां नारीणामकमनीयं कामयितुं प्राप्तं नभवतीति अनन्यना

वीकमनीय तंत्रं कन्निजोत्सगुणारोपितं सुधिकेपि। हमितिधावत् पंताव मालिमेमोति चुंबेत्यन्वय। लेलिहानं तास्कंदिताः॥ ३६॥ यो॥
त्मतस्याशितिपकार। शत्यर्थे बिव साधाई कर्मकं प्रधाने कर्मणि क्तः तिसिमालिलवर्णिनातिशयितैरयं निरि ण्णेर्जं ३८ मिनवचि
मातस्यातिरेके ललाधोवर मितेवाचिवयन्नथिच्छाहे कुचिछलमि ज्ञापिका दाहायसी निजयचिअस्य मूवत्नारपक्षयो रम्भुतरभावान्ना
पिन्नदिनिकुलक सम्मुमामभिनिच्छलभस्पेतसंभेदो ३७ तसेति नीवीबन्धुर्वियच्छीकनीवस्तपंथविशीर्यषरियमो विजिलार
त्वाके कस्य अतीत्यमतस्य नाभिरंध्रं प्रविश्य मधी सरस्ना तस्या आवेहया मेषरो मराजि सितैतरस्या तिसत्व ६३ नीलरत्नस्य तेर

तस्याः प्रविष्टा ततनाभिरंध्रं रराज तन्वी नवरोमराजिः। नीवीमतिक्रम्य सितेतरस्य तन्मेखलामध्यमणेरिवार्चिः॥ ३८॥
मध्येन सा वेदिविलग्नमध्या वलित्रयं चारु बभार बाला। आरोहणार्थं नवयौवनेन कामस्य सोपानमिव प्रयुक्तम्॥ ३९॥

स्या आवेत्या। मेखलाया मध्यमणिः खलातस्याइ सुर्चिः पुनतल्पच्छवी प्रसारणवरत्ना लोप्य। तस्या नाभ्यामिखसतलनतर वस्या मेस
तस्या मध्य वर्णोरपि अभेवराज ज्वालोभासा नपुस्पधितिलमर ३८ वेदिपरिष्कृताभविलग्नमर वेदिरागुलीमुद्रायां वेदलोकः
तभवं तसे इति विश्व। वेदि दियविलग्नमध्या सतुमध्या साबाला पार्वती मध्येन मध्यभागेन बलीत्रयं वलित्रयं कामस्यारोहणार्थं
नवयौवनेन प्रयुक्तं रचितं सोपानमिव बभार सुप्रतीता ३९ अन्योन्येति अन्योन्यापरस्परंरुद्धमेवयति तोर नाभोरमध्ये
इति कर्मव्यतिहारे क्रिसमास नञ्जकरु लजितिन तुलनाथना द्वीसमास पक्षे पूर्वपदस्य प्रथमैकवचनेसु उत्पीडयत उत्पूर
यत्

२२

पारपुनैरपीवरमित्यमरः । अत्यल्पाल्पस्याञ्जनद्वयं मात्राप्यकाशोपि अलभ्यं तद्युभयुग्मकं अलक्तमयत्नकाशेवधी
त्यमरः । अनयोः संबंधे अयं संबंधः लक्षणातिशयोक्त्यलंकारः । कुचयोः पीवरत्वातिशयार्थं । अवकाशस्य संबंधे असं
बंधप्रतिपादनादिति ४० शिरीषेति लोके सुकुमारत्वभ संबंधकृति निर्माणेनोपयोगात्परिणामालंकारः । ४१ नि
भेत्सिकाशोके विहितपक्ष । करात्सस्या । स्तनतटस्य मुक्ताकलापस्य चानि तलस्य अन्योन्यशोभाजननात्

अन्योन्यमुत्पीडयदुत्पलाक्ष्याः स्तनद्वयं पांडु तथा प्रवृद्धं । मध्ये यथा श्याममुखस्य तस्य मृणालसूत्रांतरमप्यलभ्यं ४०
शिरीषपुष्पाधिकसौकुमार्यौ बाहू तदीयाविति मे वितर्कः । पराजितेनापि कृतौ हरस्य यौ कंठपाशौ मकरध्वजेन ४१

भवसाधारणो भूषणभूष्यभावः ४२ तस्यास्तन्मात्रं यथा मध्यस्थोन्नतस्यकं एकस्य मिलितस्य वर्तुलस्य मुक्ताकला
पस्य मुक्ताभूषणस्य च नतु तेनि स्तनतटमनंधुरंतु स्तनानामेकलापो भूषणीयेति चामरः अन्योन्यशोभाजन
नात् भूषणभूष्यभावं उभावपि अन्योन्यभूषकौ भूष्यौ च भवतु इत्यर्थः । अनेक मुक्ताकलापयोः शो
भाक्रियाहारेणान्योन्यजनकत्वात् अन्योन्यालंकारः । सुद्युल्कमरत्परं क्रियाजनने अन्योन्यमिति ४२ चंद्र

* अत्युक्तार्थालंकारः विभाव्य साधारणसमानोभवभूषणमेव ... भूषणभूष्यभाव ... भूषणभूष्यभावः २ ...

लोला चपला या परिभ्रमणशीला स्पृष्टेः लक्ष्मीः कान्तिः अभिमानिनी देवता चंद्रं गता आश्रा सा लीप पद्मगुणान्सौगंध्यादीन् न भुङ्क्ते नानुभवति पद्मा श्रिता सती चंद्रमसः औ चांद्रमसीमभिख्यां शोभां अभिख्या परमाञ्जो नेत्यमरः उमामुखं तु प्रतिपद्य द्वौ चंद्रपद्मौ संश्रय कारणं यस्यास्तौ द्विसंश्रयां प्रीतिमानंदं स मवाप तत्र भयगुणसभावादिति भावः अ्री पमान भूत चंद्रपद्मापेक्षया उपमेयस्योमामुखस्याधिक्योक्त्या व्यतिरेकालंकारः तदुक्तं भेदप्राधान्ये उपमानाद्

चंद्रगता पद्मगुणान्न भुङ्क्ते पद्माश्रिता चांद्रमसीमभिख्यां उमामुखं तु प्रतिपद्य लोला द्विसंश्रयां प्रीतिमवाप लक्ष्मी ४३
पुष्पं प्रवालोपहितं यदि स्यान्मुक्ताफलं वा स्फुटविद्रुमस्थं ततोऽनुकुर्याद्विशदस्य तस्यास्ताम्रौष्ठपर्यस्तरुचः स्मितस्य ४४

२
पमेयस्याधिक्ये विपर्यये व्यतिरेकः इति ४३ पुष्पमिति पुष्पं पुण्डरीकादिकं प्रवालः पल्लवः उपहितं निहितं तस्या यदि प्रवाल कीदलेषु विद्रुमेऽनपल्लवे इति विश्वः मुक्ताफलं वा स्फुटे निर्मले विद्रुमे तिष्ठतीति स्फुटविद्रुमस्थं स्याद्यदि ततस्तर्हि विशदस्य शुभ्रस्य ताम्रप्ररोहौष्ठे पर्यस्ता प्रसृता रुक् कांतिर्यस्य तथोक्तस्य तस्याः पार्वत्याः स्मितस्य अनुकुर्यात् स्मितमनुकुर्यादित्यर्थः मातरगमाश्रियादि चंद्रसंबंधमाश्रयितव्या षष्ठी अत्र पुष्पप्रवालयोर्मुक्ताविद्रुम

स्वभेदोक्ति

[illegible] बंधे सबंधातिशयोक्तिः साधसंभावमायादुत्वलंकारः सर्वस्वकार सम्यपूर्वोक्तातिशयोक्त [illegible]
ति उपमानस्य [illegible] उपमेयता कस्थाने वा [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] कर्तृं शिक्ष. स्वन्ये. काकादिभि [illegible]
[illegible] कोकिलापि [illegible] [illegible] भाव [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] भाव [illegible] धातो [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

कु॰टी
११

[illegible] गेषामि स्तनस्यापार्श्वेनाथ कम्पालसिन गृहीतमुग्धमेवेत्रि स्वस्य स्वगृह गामडे दु
[illegible] चित्रतदुपजीवी संदेहालंकारः इत्यवोदभयो. सकरः ऽत्पमरः दइ मस्येभि ज्वायसेरे श्यो दीर्घरे
श्योस्नस्या. पार्श्वस्थाः कृला. सखधिनोपिलाकयाखं गमनेन मिभित्र विषश्मायाकोमि: लीला चतुराविलासमु
भगोलाकोतिवी स्यामंग. स्वचापसोर वैशयोमर. तेमुग्धा बालिसेर्य्यो तिणयोक्तिः [illegible] नं

तस्याः हलाक्ता अकानिमिमेव कांति [illegible] वोरानतलेखयोर्धानीवीस्य ली ला बलुसमनंगस्य चापसोरर्धमर्द मुग्धोप चे
ल ज्ञातिरश्मांशदि चेत्र सिस्यारशसथेपवेतराजपुष्पाः तंकेशपाश प्रशश्येपकृचुर्नील [illegible] शिशल समर्थाः च

चेतसिलज्जास्याः दृष्टि [illegible] यस्याभावोः [illegible] यसंदेहानाकीत्यर्थः पर्वतराजपुत्र्या. पार्वत्याः [illegible] पाठा
न पुनः [illegible] पुरं [illegible] केशपाशके [illegible] लापंपाशाः पहस्य [illegible] कलापार्थो. कचास्येरेदुत्यसरः प्रस
मीत्य [illegible] ग्रीष्मगामिप्रिया. बाला प्रियया मितिविग्रहः बालप्रियसंज्ञाल [illegible] स्येति परनिपातात् लेत
लोलुपाव [illegible] निवृत्त्यासुंपज्ञानः शिथिलतनकुचं. निर्लज्जत्वाकशिथिलयंतीत्यर्थः [illegible] त्वाअभिलेख

२३

॥तीक॥

तस्याः शिथिलीकरणे कोरा एव आक्षार्थमेनोक्तः काव्यलिंगालंकारः तदुक्तं हेतोर्वाक्यपदार्थत्वे काव्यलिंगमु
दाहृतमिति ४८ सर्वे[illegible] स्वजातिधाभा एकवलिश्चमित्थं कश्चंमत्वसोरर्थे स्पसर्वत्रस्तुनमसाधि इत्यो
३८ मिथ्यः प्रेवमपत्यापयाअदेशमङ्गिष्यस्तानामतिकुमारिमिथोतिनम्पाविनेनसर्वेषामुपमाःस्थाता वैद्धारविरादुपमा
मानमस्नानमसुन्दधमसमा हरेणमिर्मिताः १६ सर्वविलिपत्नोत्तेतादर्शनार्थत्वाद्विस्पष्टस्पष्टेरिति ४९ तामिति कामे

सर्वोपमाद्रव्यसमुच्चयेन यथाप्रदेशं विनिवेशितेन सा निर्मिता विश्वसृजा प्रयत्नादेकस्थसौन्दर्यदिदृक्षयेव ॥ ४९ ॥
तां नारद कामचरः कदाचित्कन्यां किल प्रेक्ष्य पितुः समीपे समादिदेशैकवधूं भवित्रीं प्रेम्णा शरीरार्धहरां हरस्य ॥ ५०

तस्मैव यथा पार्वतीं निकामचरो नारद कदाचित्पितुः समीपे कन्यां पार्वतीं प्रेक्ष्य किल विज्ञानतस्मथा हरस्य शिवस्य अर्ध
हरां स्वशरीरार्धहरां अनुयमभिः इति त्यच अस्यथ हरीस्या इत्यादि हरां कुलधर धराधिवद वयव अद्भुत समुद्राय
विशेषकत्वात्समासं अन्यथा च असमर्थ विभागवचनत्वात् इदं नपुंसके मितिमर्ध शरीरमितिस्यात् एक नवस्तम
पत्नीकां भार्यापूर्वकां इत्यादिना समासः भविजीभवानी सकारदेश एकस्या हारिम्पेक पत्नी भविष्यतीत्यादिदेश

कु॰ पी
१८

वाञ्छितार्थे ॥ गुरुः प्रगल्भेति गुरुः पिता गुरुः पतिः पिताद्येषु भर्त्ता तोनास्य नवोढेनोरस्यौ पार्वत्याश्च नेनेष्वस्य
पितोव्रतेसत्यविषये प्रोन्यश्चिन्त्वे नामान्तर्मभिलाषोऽस्य सन्तोक्त - सन्धर्मस्यरूप नामाभावादिनिर्जयति मेरोश्च
तेनाविद्यमान्यं - कुतोसोमिर्जयः स्यादस्याकामभूमि - पुत्रसंसृष्टेहृद्यतेष्टतिहृत्यंहवि क्षणनो मानकाहृतेनमात्
विना अनुत्कादिष्वेव इति पञ्चमी स्ववानितिमेनासितु स्वरोदीति नाहं निभजति ईश्वरः स्वस्य वाप्यत्योग्य नामानां वैत

गुरुः प्रगल्भेऽपि वयस्यतोऽस्यास्तस्थौ निवृत्तान्यवराभिलाषः अनेकशर्मालंनिवित्तपुत्रमदेमितेनास्यवर्षा नित्यं ॥१२
अध्यापि तमारेनोहिदेमेदमभि कृतात्राहपितुः शशाकः स्वभावेनाभयमयेन साधुर्मोभस्यामेष्टिभ्यश्लवनेभ्यो ॥१२

निभान ॥१२ अथ यश्चिवेतेति संहितमेवाहुरयमानिस्यार्थंकाहः ॥ स्वकिंहि भवान त्वा विहारं त्वथा च मानोदेवदेश्युतापा
चैवीताहपितुः स्वयुद्धाद्युपपरिग्राहपितुः शशाकमोस्सह निरुद्धिश्रुधिनुद्धिपञ्चिन्हि कमेकमथाहिसाधु सज्जन
साधुर्सोऽहं सिकिशीरासम्मने चाभिधेयमव तिविम अभ्यर्थनाभंगुभयेन याच्ञामगमीत्याद्वेष्टापि विषयेऽमाथ
र्थमेदोसिंचं मवस्तवनेत ॥१२ नचतथेयाथ्यम किंतु याया मरं चिन्तितवानइतिकुप्रसोति ॥ योदनेति शोभनास्या १८

यस्मात्सा सुदती पार्वती पूर्वे जनने पूर्वस्मिन् जन्मनि दक्षरोषाद्दक्षे न कोपेन तस्मिन्नादेशविकल्पमापन्ने शरीरं पूर्वदेहा
यमितीत्यस्य योगाग्नियसाय सिन्का लेरद्र तस्मात् स्मरीरं ससर्ज तत्याज तदाप्रभृत्येव ततः प्रभृत्येव यथा तथा पशूनां पतिर्
विमुक्तसंगः त्यक्तविषयासंग अपरिग्रहः अपत्नीको भूत् अभूत् अनपरिग्रहोदित्यर्थः पत्नीपरिग्रहो दारेष्वपि मरः ५३
सकृत्तिवासा इत्यमरः अजिनं चर्मकृत्तिः स्त्रीत्यमर यतात्मा नियतचित्तः स पशुपतिः तपसे तपश्चर्यार्थं गो

यदैव पूर्वे जनने शरीरं सा दक्षरोषात्सुदती ससर्ज तदाप्रभृत्येव विमुक्तसंगः पतिः पशूनामपरिग्रहोऽभूत् ॥ ५३ ॥
सकृत्तिवासास्तपसे यतात्मा गंगाप्रवाहोक्षितदेवदारु प्रस्थं हिमाद्रेर्मृगनाभिगंधि किंचित्क्वणत्किन्नरमध्युवास ५४

अथाहेशोक्तिमा सिक्तदेवदारु यस्मिंस्तत्प्रस्थोक्तं मृगनाभिगन्धि कस्तूरीगन्धवत् नवकस्तूरिकास चतत्स्थलिभाव
गन्धाभिगंधमर कस्तूरीत्यमरः कृणत्किन्नरं किन्नराश्चिन्तकिंनरविदिमाडेप्रस्थ सानुमध्युवास कुत्रचित्प्रस्थे
उवासेत्यर्थः नेसंवेन्तिककृत्याकर्मत्वअध्यासीसानुशिख्यामित्यमर ५४ गणेति गणा प्रमथा गणाप्रमथसेवि
या इति वेत्रयष्टी नमेरुप्रसवावतंसा सुरपुन्नागकुसुमशेखरा नमेरुः सुरपुन्नाग इत्यभिधानात् स्पर्शवती मृदीरि

कु॰टी
२९

२८

त्यर्थ असंसाधामनुप्र म लेकोमयेपनवस्कन्धोनिरधानावसाना इत्यर्थः मम शिलाधातुविशेषोमि खशुशिनाऽस्तु शिलाश्वसेनः शिलिव शैलेयमोथो धशिविशेष शिलापाठःस्तत्र योगविभागादिनाथ्वेकः शिलाजतुशैलेयमिति याथ वः तेन नहेतुम्यामिषुशिलातलेषु निषेदुः पक्षिणिषु ~ गुहारेति गुहासंघातानाभिमसंभाषा एवाशिलातला सुरार्थे सर्वगुह्यमव रूथरायक लोभपुर दर्पकलः विविग्रभितिर्गर्वेयेयोशाः शैलेगविशेषैः कथंचित्कचेतनः ~ कुकुदस्ता

गमानमेह प्रमत्तावतमाभूर्येमव स्पर्शवर्गीयेत्ताना मम शिलाविक्षरितानिषेदुः शैले धनेदेषुशिलातलेषु ~ तुषारसंघातशिलासुराये कसुङ्गिमन्दयेकतकुफु धान्हष्ट कथांचिद्वर्यवाविविशुरसो विसेहध्वनिहमनारः ~

स्तीतिकुकुभानुग्रमः अमोघ शिलामांध्वनिर्धेनस सिंहध्वनिमसहमान सन्तर्ध्वर्नेनाद स्वभावोक्तिः अलकार स्वभावोक्तिः सोचात्यथाय इलक्षणोम मिति ~ तनेति लमस पुष्पीमाणिर्हस्याशीनां सयंविधानानानामथिमाहुनित्य र्थः अप्रोसूर्यसोयस्मासाव वज्रगिरीश्वरः म्लाकेचरमधानोमन्त्रयोत्तेऽप्रकीर्णिताइति तजयत सेमन्दिवकीयमेन मर्यतारं मम्मिभेदं समिद्धिः समिद्धदीपितमग्निमाधायप्रति स्थाप्यके नापिकामेमनस्यापिकृततकामनयान्सच्च कार॥ २५

श्रीजनमगुहिश्यमन्दोपि नप्रवर्त्तते ॥ तिस्पा धातुकेनेत्युक्तं तस्याधामसकलकामस्यात्केनापीत्युक्तं ५७ श्रन्यो
मि श्रुद्दिनायोहि मवानु श्रूर्ध्वं सूल्पमर्दनी स्थ्यं : फलो पूजाविधावध्येः स्मर : दलाद्दिभ्यो वड्लियत्रस्यय : श्व
श्वर्थ्यानुमनतीप्नर्थ्य तमभवेसमुत्वामिस्यर्थ - स्वर्ग उक्त श्वानयेश्वानेयास्वर्गेकामानाविर्मर्दने - प्रस्मान
नित्यर्थ - मातिर्बुद्दि इत्यादिनाजबन्धामीक फस्य चबलमाविकर्त्तरियत्नेनमयीस्वधमकेणि राजपूजा ष्यार्दकेन पार
वीभ्या चेनियर्ष्यमस्य - स्वदृ निग्धधर्मकृर्षिपाद्यपादायवातिरोगीत्यस्मर : श्रर्चायेषा पूजायित्वा सेवसरेषाराधना

तर्भाश्रमधापसामिस्पनि ॥ स्वमेनुमहरत्तरमर्दमहर्षि - यथाविधानातपस : फलतांकेनाकामेनतपश्चकार - ५७
श्रानर्न्मसमेणतमद्रिनाथ : स्वर्गेक सम्मीतसम्पयित्वा श्वापधमापास्वसनी समेतांसम्पादि देवायतनस्य

यसुधिम्मंनायाचिनयाश्यासमेतांपुत्रांतनूमांसुतांसमादिदेशध्यानाप्तथाभास ५८ अस्पर्थेति (भरिशा शिवः स
मायेसपस - प्रस्यथिभनाजितपसांभूतामपितुसुपतिसमास : श्रीतुभिवेतीअक्षमारा सेश्रमासूसेवकाहिसे
व्यर्स्तकश्रीभवंतिः व्यापर्थेतमश्रत्यय : ना कस्य : पासामानामेति इत्यातेनपदेनापार्वतीतनुमेनेनप्रतिबंधक
नित्यभिप्राय : कैलोचनाधीरस्यतस्य क किनाह शेय : इत्याशय तीरस्तवाधीमरम्पायेनाह विकारस्यपूकतेरन्यथा
सहेतोश्रीतंविधानाभिकारंशीमोलिविद्युमानेपियेषांचेता तिनविकियतेस्वचिह्नतिर्मीयसेवधीरा - चिकियते

कु॰ टी॰ २६

...मिलिङ् भवतु कर्मकर्तरि तदानीं भक्तर्भकार्च्छुस्या समाप्ते परम कर्मकत्वात् गिरं धिग्रहीत्यादिना धक प्रतिषेधे
विकुर्वत इति स्यात् ॥ ८९ ॥ अथ प्रस्तावमाह ॥ अथेति ॥ एके शैलो मनुष्य इव जातवाणी योप सर्गमा रत्नयोगोपध
दितिड्रिपु सावार्थशीक्ष नविमानीहत्ना विवक्षितपु सभाविपतापरागुमानि स्वपासविदे समाधिवेदे कथा सन्नागे समा
जोगे स्वानियमविधे निषकमीपुनयस्य यानितलामिति या वीहिधोकु प्रणानां योधनेत्री शानेभी च समीन स्यामि

अत्यर्थिकू सामपिमांसमाधे अथ प्रथमागगिरिशोतुमेने विभाहेहौमति विक्रियपत्रेयेषां न चेतांसि त एव धीराः ॥ ८९ ॥
अथ विनिवाक्षिपु... ...स्त्रनियम विधि ... ... प्राप्तुपचार ... ॥ सुके
श्री ... ... पारे ॥ ६० ॥

विधास्य शिमसिद्धारपादे चड इति भि पाशारस्य भीमुर्ध्योशाइस्पष्टा नियमितपरिश्वेदा ... ...
कति प्रथम ... ... समीपे ... ...
च गिरिशमुपचार प्रत्यपश्यते ॥ ६० ॥ इति श्रीपदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणमहोपाध्याय कोलाचलमल्लिनाथ
सूरिविरचितया कुमारसंभवटीकायां संजीविनीसमाख्यायां प्रथमः सर्गः ॥ ... ...
गमे ... ... ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ २६